

Raajan tai kehonosan irtoaminen (amputaatiovammat)

Lääkärikirja Duodecim

15.3.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelma

Amputaatiovammalla tarkoitetaan vammaa, jossa jokin raajan tai kehon osa joutuu kokonaan irralleen muusta kehosta. Syynä tähän voi olla esimerkiksi käden osien joutuminen pyörivään koneeseen, jolloin irtautuminen tapahtuu joko leikkaamalla tai repäisemällä. Amputoitunut osa voi olla myös kookas ihoalue, esimerkiksi päänahkaa. Räjähdysonnettomuuksissa ruumiinosa yleensä silpoutuu, mikä vaikeuttaa korjaustoimia. Amputaatiovammat edellyttävät poikkeuksetta potilaan välitöntä toimittamista hoitoon, mutta hyvällä ensihoidolla voidaan edesauttaa vaurion korjaamista. Ensihoitotoimenpiteet kohdistuvat sekä irtoamiskohdan että irronneen osan hoitoon.

Amputoituneessa kohdassa on yleensä runsas verenvuoto, jonka tyrehdyttäminen on kiireellistä. Tyrehdyttämisessä tulee välttää liiallista puristusta, jotta jäljellä oleva kudoks ei vaurioidu hapenpuutteen vuoksi. Jos kyseessä on raaja, se tulee asettaa kohoasentoon. Kaikki irronneet ruumiinosat kerätään uhrin mukaan. Jos on mahdollista, ne kuljetetaan puhtaassa vedenpitävässä pussissa, joka on upotettu jääveeten. Jäätymistä on ehdottomasti vältettävä. Vammautunut toimitetaan välittömästi hoitopaikkaan, jossa voidaan huolehtia verenvuodon tyrehdyttämisestä ja tarpeen mukaan korvaavan nestehoidon aloittamisesta.

Katso ensiapuohjeet verenvuodon tyrehdyttämisestä Ensiapuoppaan artikkelista [Haavat ja verenvuodot](#). Oleellista ensiavussa on, että vahingoittunut ei joudu hengenvaaraan kudoksen irtoamisesta johtuvan verenvuodon vuoksi.

Amputaatioalueen hoito ja amputoituneiden osien uudelleenkiinnittämisen mahdollisuus arvioidaan hoitopaikassa, ja uhri toimitetaan mahdollisimman pikaisesti sellaiseen yksikköön, jossa kiinnittäminen voidaan tehdä. Irroneen osan kiinnitykseen pyritään aina, kun se suinkin on mahdollista, jos kyseessä on peukalo, kahden tai useamman sormen irtoaminen, kämmenen alue, yläraajan terävä irtautuminen, siitin, korva, päänahka tai nenä. Lapsilla kiinnitystä yritetään olipa kyse mistä tahansa ruumiinosasta. Lihaskudosta sisältävät osat on saatava kiinnitetyiksi verenkiertoon 6–8 tunnin sisällä, mutta esimerkiksi sormet kestävät säilytystä 4–8 asteen lämmössä jopa 16 tuntia.

Amputoituneen raajan osan kiinnittyminen onnistuu 60-96 %:ssa vamman syntymekaniikasta riippuen.

Kuntoutus

Mikäli alaraaja joudutaan amputoimaan, amputaatiotyngän hoito ja amputoidun raajan kuntoutus on tarpeen aloittaa välittömästi. Tynkää sidotaan turvotuksen vähentämiseksi ja tyngän muotouttamiseksi. Amputoidun raajan liikeharjoitukset voidaan aloittaa välittömästi. Mahdollisen proteesin käytön edellytykset ovat yksilöllisiä. Parhaimmillaan proteesin käyttö voidaan aloittaa noin kolmen viikon kuluttua amputaatiosta.